

1 O sigui 'jo amb dos més'. Muntaner manejava la llança tan bé com la ploma, i en fortitud de cos i d'audàcia no cedia a la del sentiment català.

LLORIGÓ, 'conillet', d'un derivat del ll. hispànic LAURICES 'conillets', amb el sufix diminutiu -O, -ONIS. □ 1.ª doc.: *llodrigó* 1805, Belv.

«*Llodrigó*: conillet, *gazapo*, *cuniculus parvus*», al qual afegeix Lab. (1840) *llurigó* com a variant; aquesta *dr* no es pot judicar, com fa M-Lübke (*Das Kat.*, pp. 46-7), com a resultat d'una ultracorrecció en llocs que diuen *padre* = cat. *pare* < PATREM, cosa només concebible si fos un manlleu del castellà o almenys d'Aragó, quan precisament es tracta d'un mot específic del Nordest del Princ. (enfront de *catxap* del Sud i de l'Oest, veg. el croquis adjunt a CATXAP): ha de ser efecte d'una etimologia popular, com si *llodrigó* fos un diminutiu de LLÜDRIA, col·laborant-hi alhora igualment o més, una modificació de *lloriguera* en *llodriguera* sota la influència del seu sinònim *madriguera*.

Pel que fa a aquella forma primitiva *llorigó*, *llorigons*, l'he sentida tant en el Maresme (*llurigó*, Sant Pol de Mar, 1953), com en el Penedès (*llurigons* a Guardiola de Font-rubí, 1955). Usà *llodrigó* Pons i Massaveu: «com si lluquessin l'amagatall y, confonent-lo ab un *llodrigó*, l'empaytessen ab la fura» (*Trascant per les Serres*, 18). I l'altra, en diminutiu, fou usada per Vidal i Val. (c. 1860): «ab la sendera a la butxaca, y la fura a l'esquena, anava en les tardetes d'ivern a resseguir caus, per a proporcionar-se algun *llorigonet*» (*Rosada d'estiu*, 115). A manera d'insult, en Guimerà: «FILIBERT: —Calla, calla, xelín. JAN TALEIA: —Vellot de mal sangro! (*contrastarà sempre la ràbia d'en Taleia amb la tranquil·litat d'en Filibert*). FI., ràpid: —*Llorigó!* J. TA., rumiant l'insult: —Xaruc estantí!» (*La Reina Jove* III, ii, p. 230). «Què és el que no és veritat? —Que caigués com una granota! —I doncs, com? Com un *lludrigó?*», Puig Ferrater (*Cercle Màgic*, p. 398); «*lludrigó*: conill molt jove», Fontserè (*CiFiNat.*, gloss., s. v.).

Sobre l'ètimon, en l'Antiguitat tenim la notícia única de Plini (VIII, 81.2), que tractant d'Espanya (entès, si no ens enganyem, de les Balears) diu que anomenen *laurices* les cries dels conills, que quan encara mamen o àdhuc arrencant-los de la mare abans de parir-los («fetus cuniculorum a matre exsectos vel uberibus ablatos»), els agradava molt de menjar-se'ls cuinats sense netejar-les ni de les corades. Com que els detalls i essència semàntica del mot, el seu medi ètnic i la font etimològica que ens l'ha lliurat presenten problemes difícils i ambigus, si no podem anar més enllà, cal almenys desbrossar-los en els detalls més penetrables.

Contra el que s'ha donat a entendre, la forma del mot en singular nominatiu no consta, ni la quantitat de la vocal de la síl·laba medial: a la lleugera, els lexicògrafs llatinistes han donat per sobreentès que seria del tipus d'*index*, *-dixis*, o *vertex*, *-ixis*, quan de fet solament el tenim en plural *laurices*, i en un text en prosa que no ens ensenya la quantitat: igual pot ser *laurices*. De fet la forma catalana *llorigó* exigeix això últim.

Amb el suport també d'alguna dada aragonesa: a l'aragonès de Llitera *llorigada* «conjunto de conejos recién nacidos» i «*lloriguera*: sitio o lugar donde ha nacido la *llorigada*» (Coll Altabàs); i molt endins d'Aragó: *lorika* «conejo» a Echo (RLiR XI, 229). Almenys aquells són prolongament de ben conegudes paraules catalanes: «*llorigada*: ventregada, camada: foetus uno nixu effusi», «*llorigada*: lo número d'animals que naxen d'un part», «*lloriguera*: cau de conills» i «*llodr*, id.» ja en Belv. i Lab. 1840; *lloriguera* «siti ahont se retiren los animals, los conills, los homos de mala vida», DFgra. i DAmen. Encara que AMAlcover sembla haver mostrat certa preferència per la forma contaminada amb *-dr*, en el Princ. li repliquen Arqués, a les Borges, «se diu *lorigada*» (BDLC VI, 72); i Em Vilanova escrivint «mos boscos --- les feres y ses *llorigades* que hi xisclen y udolen» (*Plorant y R.*, 203.3).

El mot hisp.-llatí seria manllevat esporàdicament en germ.; apareix com a *lôribin*, o *loribi* o més aviat *loribhin*, en a.-al. ant., que es deu haver d'interpretar com derivat germànic format amb el sufix diminutiu teutònic *-hin* (= al. *-chen*), damunt un *lôrib que fóra germanització natural de l'hisp. LAURĪC-. Jud (ZRPb. xxxviii, 43) suggeria que el portessin a Renània les guarnicions de legionaris hispànics. De tota manera no oblidem les coincidències substràtiques que ha assenyalat Weisgerber (*Rhenania Germano-Celtica*) entre Hispània i les Terres del Rin.

Tot junt això suposa, doncs, que LAURĪCES tindria ĭ, i que el nom. singular correcte fóra en realitat LAURĪX (tal com *perdix*, *-icis*, *coturnix*, *-icis*, *senfĭcis* etc.).

Amb raó ja ho va insinuar així M-Lübke en la seva nota: «les formes cat. i arag. deposen en aquest sentit, i les formes *lorca*, *lorga*, no en contra ("sprechen nicht dagegen"), car llur sign. 'cau de conills' indica que es tracta de der. retrògrades partint de LAURICARIA». En altres termes: *LAURICARIA der. de LAURĪCE, d'on *lorquera o *lorguera, retròtrets a *lorca/lorga*.¹

No callarem que aquesta forma retrògrada no manca d'importància i extensió, car ens duu fins a Portugal: arag. *lorca* «nido en donde crían los conejos» (Borao), port. trasm. *lorga* «toça de coelho» (RLus. XII, 107); i, pel camí, en lleonès occidental, *lorga* té el significat de «agujero de los ratones» (ACastro, a Sesnández, de Zamora, RFE I, 409); desplaçament semàntic que en tot cas no ens ha de fer vacillar, car també hi ha *lourgão* en portuguès «grosse Ratte» (com observen Jud i Castro), com si diguéssim 'rata grossa com conill'. I més tenint en compte que la forma que Leite de V. troba per a «ratazana» ('rata grossa') és *lourigão*, a Vimioso (trasm., Centre-Est, RLus. III, 67).

Es podria dir, doncs, que hi ha un dilema: formació regressiva (A), o bé triple variant (B) en la base pre-romana: a) LAURĪC- (+els sufixos diminutius -ONE o germ. *-hin*), com a nom del conillet; b) LAURĪC-ARIA, -ATA, com a nom del cau o del collectiu; c) *LAURĪCA altre nom del cau de conills. Això seria augmentar les suposicions hipotètiques postulant en l'etapa pre-romana unes alternances accentuals o quantitatives: possibilitat innegable en un llenguatge poc conegut, però